

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov — Obnovený európsky program pre výskum a inovácie — Príležitosť pre Európu formovať svoju budúcnosť

(Príspevok Európskej komisie k neformálnemu zasadnutiu lídrov 16. mája 2018 v Sofii)

[COM(2018) 306 final]

(2018/C 440/11)

Spravodajca: **Ulrich SAMM**

Pomocný spravodajca: **Stefano PALMIERI**

Konzultácia	Európska komisia, 18. júna 2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	4. septembra 2018
Prijaté v pléne	19. septembra 2018
Plenárne zasadnutie č.	537
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	196/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta skutočnosť, že Komisia dala aj v rámci viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 jasne najavo, že výskum a inovácie musia byť aj naďalej **zásadnou prioritou EÚ**.

1.2. EHSV víta skutočnosť, že **inovácie** by mali mať väčšiu váhu, a pripomína svoju požiadavku, aby budúca politika financovania bola vyvážená pre celý výskumný a inovačný reťazec, od základného až po produktovo zameraný výskum. Inovácie sú kľúčom k hospodárskemu rastu a nové nástroje budú prospešné najmä pre **malé a stredné podniky (MSP)**. EHSV pripomína dôležitosť verejných investícií do výskumu a vývoja ako kľúčového faktora na vyvolanie a udržiavanie účinku presahovania na hospodárstva členských štátov.

1.3. EHSV tiež víta cieľ ďalej zjednodušiť pravidlá štátnej pomoci na uľahčenie **kombinácie rôznych fondov**, ktoré môžu byť nápomocné pri prekonávaní veľkých rozdielov medzi členskými štátmi a regiónmi, pokiaľ ide o počet úspešných projektov v oblasti výskumu a inovácií.

1.4. V rámci programu Európsky horizont je potrebné investovať do oblastí, v ktorých má Európa osobitný prínos. Uprednostňovať by sa mali projekty **spoločného výskumu**, pretože túto požiadavku splňajú lepšie, ako akýkoľvek iný projekt.

1.5. EHSV je presvedčený, že mnohé významné spoločenské výzvy sa dajú vyriešiť len na Európskej úrovni a vyžadujú si spoločné úsilie viacerých subjektov nad rámec jednotlivých projektov spoločného výskumu. Podporuje preto koncepciu **cieľov**.

1.6. Ďalším kľúčom k posilneniu Európskeho výskumného priestoru je podpora **mobility** výskumných pracovníkov prostredníctvom akcií Marie Curie-Sklodowskej, zatiaľ čo cieľom politických opatrení EÚ a jednotlivých štátov musí byť vytvorenie adekvátnych a atraktívnych pracovných podmienok pre odborníkov s cieľom vyhnúť sa tomuto trendu, ktorý je z hľadiska dosiahnutia jednotnosti v rámci EÚ kontraproduktívny.

1.7. EHSV sa domnieva, že je potrebné zvýšiť objem investícií EÚ na pomoc európskym pracujúcim s cieľom držať krok s vývojom v digitálnych povolaniach a získavať náležité kvalifikácie.

1.8. EHSV sa nazdáva, že by sa mali účinnejšie podporovať iniciatívy, ktoré pomáhajú MSP zúročiť a využiť výsledky výskumu a inovácie.

2. Úvod

2.1. Európska komisia na neformálnom zasadnutí lídrov EÚ, ktoré sa konalo 16. mája 2018 v Sofii, vyzvala účastníkov, aby prerokovali a poskytli strategické usmernenia v súvislosti s budúcim viacročným finančným rámcom vo všeobecnosti, a najmä s prioritami v oblasti výskumu a inovácií. Komisia vo svojom oznámení na tento účel navrhla priority a nové iniciatívy ⁽¹⁾.

2.2. Tento návrh je tiež prvým krokom k stanoveniu ďalšieho rámcového programu (9. rámcového programu alebo programu Európsky horizont), ktorého cieľom je pokračovanie a zlepšovanie úspešného programu Horizont 2020 ⁽²⁾.

2.3. V nadväznosti na obnovenú stratégiu pre priemyselnú politiku EÚ sa navrhujú tiež aktivity na podporu inovácií a posilnenie vedúceho postavenia priemyslu ⁽³⁾.

3. Zhrnutie návrhu

3.1. Zámerom návrhu Európskej komisie je zabezpečiť, aby **výskum a inovácie** boli aj v budúcnosti v rámci rôznych rozpočtových nástrojov jednou zo zásadných politických a **finančných priorit** EÚ. Na inovácie sa kladie väčší dôraz, aby sa Európa dostala na čelo v inováciách, ktoré vytvárajú nové trhy.

3.2. Komisia navrhuje zvýšiť investície do výskumu a inovácií alokovaním približne **100 miliárd EUR** na budúci program **Európsky horizont** a na program **Euratomu** pre výskum a vzdelávanie ⁽⁴⁾.

3.3. Komisia takisto navrhla mobilizovať približne **11 miliárd EUR** na **trhovo orientované nástroje** vrátane finančných nástrojov a rozpočtových záruk v osobitnej časti fondu InvestEU, ktoré by zasa mobilizovali súkromné investície vo výške **200 miliárd EUR** na podporu výskumu a inovácií.

3.4. Členské štáty by mali naliehavo prijať nevyhnutné opatrenia na maximalizáciu svojich výdavkov na výskum a inovácie tak, aby dosiahli úroveň **3 %** hrubého domáceho produktu.

3.5. Spustí sa prvý súbor **cieľov** pre oblasť výskumu a inovácií v rámci celej EÚ, ktoré budú odvážne, ambiciózne a s vysokou európskou pridanou hodnotou. Tieto ciele podnietia investície a účasť mnohých odvetví z celého hodnotového reťazca, oblastí politiky (ako napríklad klíma a energetika, doprava, vyspelá výroba, zdravie a výživa, digitálna oblasť) a vedeckých disciplín (vrátane spoločenských a humanitných vied).

3.6. Navrhuje sa, aby sa pri každom preskúmaní politiky a právnych predpisov EÚ a vnútroštátnych regulačných rámcov uplatňovala **zásada inovácie**, aby sa zabezpečilo úplné posúdenie ich vplyvu na inovácie.

3.7. Zriadi sa **Európska rada pre inováciu (EIC)** s cieľom identifikovať a rozširovať prelomové a prevratné inovácie s dôrazom na rýchlo sa rozvíjajúce, vysokorizikové inovácie, ktoré majú veľký potenciál vytvárať úplne nové trhy.

⁽¹⁾ COM(2018) 306 final.

⁽²⁾ Pozri Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 66 a informačnú správu *Horizont 2020 (hodnotenie)*.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 197, 8.6.2018, s. 10.

⁽⁴⁾ Navrhovaný príspevok z rozpočtu vo výške 100 miliárd EUR na obdobie 2021 – 2027 obsahuje finančné prostriedky vo výške 97,6 miliardy EUR pre program Európsky horizont (z toho 3,5 miliardy EUR je vyčlenených v rámci fondu InvestEU) a 2,4 miliardy EUR pre program Euratomu pre výskum a vzdelávanie.

3.8. Opatrenia na zvýšenie súkromných investícií do výskumu a inovácií a rozširovanie iniciatív:

- zriadenie celoeurópskeho fondu fondov rizikového kapitálu (**VentureEU**),
- transpozícia smernice ⁽⁵⁾ o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, druhej šanci a opatreniach na zvýšenie účinnosti postupov reštrukturalizácie, platobnej neschopnosti a oddlženia.

3.9. Ďalšie zjednodušenie pravidiel štátnej pomoci s cieľom uľahčiť bezproblémovú **kombináciu rôznych fondov** a lepšie využívať spoločné normy posudzovania výskumných a inovačných projektov.

3.10. Súvisí s tým aj **daňový systém** ⁽⁶⁾, ktorý podporuje inovácie tým, že umožňuje odpočítať z daní náklady na investície do výskumu a inovácií, s dodatočnými príspevkami pre mladé spoločnosti.

3.11. Zavedenie **známky otvorenej vedy** pre univerzity a verejné výskumné organizácie s cieľom posilniť ich úsilie stať sa podnikavejšími a interdisciplinárnejšími.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV víta skutočnosť, že Komisia dala aj v rámci viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 jasne najavo, že výskum a inovácie musia byť aj naďalej zásadnou prioritou EÚ. Silný a úspešný program, ktorý spája excelentnosť, spoločnú výskumnú infraštruktúru, cezhraničnú spoluprácu, ako aj synergie medzi akademickou obcou, priemyslom, malými a strednými podnikmi (MSP) a výskumnými organizáciami, je kľúčovým politickým nástrojom na zabezpečenie udržateľného európskeho hospodárskeho rastu a konkurencieschopnosti, a na riešenie hlavných výziev, ktorým čelí európska spoločnosť.

4.2. EHSV víta skutočnosť, že inovácie by mali mať väčšiu váhu, a pripomína svoje tvrdenie, že budúca politika financovania musí byť vyvážená pre celý výskumný a inovačný reťazec, od základného až po produktovo zameraný výskum ⁽⁷⁾. Inovácie sú kľúčom k hospodárskemu rastu a nové nástroje budú prospešné najmä pre MSP. EHSV pripomína dôležitosť verejných investícií do výskumu a vývoja ako kľúčového faktora na vyvolanie a udržiavanie účinku presahovania na hospodárstva členských štátov.

4.3. V súvislosti s vysokými očakávaniami, ktoré sa týkajú vplyvu programu Európsky horizont a jeho úlohy pri zabezpečovaní európskej konkurencieschopnosti, EHSV súhlasí s návrhom Európskeho parlamentu a odporúča financovanie vo výške 120 miliárd EUR. Európske inštitúcie musia preukázať, že pochopili mimoriadny význam výskumu a inovácií pre budúcu konkurencieschopnosť EÚ.

4.4. EHSV sa domnieva, že je potrebné zvýšiť objem investícií EÚ na pomoc európskym pracujúcim s cieľom držať krok s vývojom v digitálnych povolaniach a získavať náležité kvalifikácie. EHSV sa okrem toho nazdáva, že by sa mali účinnejšie podporovať iniciatívy, ktoré pomáhajú MSP zúročiť a využiť výsledky výskumu a inovácie.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Výskum pozdĺž celého hodnotového reťazca

5.1.1. Európske štrukturálne a investičné fondy by sa mali využívať na uvedenie regiónov do inovačného hospodárstva. Mali by sa vytvoriť **synergie** s programom Európsky horizont, fondom InvestEU, Európskym sociálnym fondom, programom Erasmus+, programom Digitálna Európa, spoločnou poľnohospodárskou politikou a ďalšími.

⁽⁵⁾ COM(2016) 723 final.

⁽⁶⁾ Avizovaný v rámci spoločného konsolidovaného základu dane z príjmov právnických osôb (CCCTB).

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 66.

5.1.2. EÚ je najotvorenejšou oblasťou pre výskum a inovácie na svete. Nielenže pozýva do svojich projektov výskumné organizácie z celého sveta, ale tiež vo veľkej miere spolupracuje na spoločných projektoch s medzinárodnými partnermi. V rámci programu Európsky horizont je potrebné investovať do oblastí s osobitným európskym prínosom. Uprednostňovať by sa mali projekty **spoločného výskumu** ⁽⁸⁾, ktoré túto požiadavku spĺňajú lepšie, ako akýkoľvek iný projekt: na týchto projektoch spolupracujú najlepší vedci, ako aj najinovatívnejšie MSP a zainteresované strany v priemysle v Európe, aby dosiahli ďalší pokrok v riešení spoločenských výziev, ktoré sa nedajú vyriešiť na národnej úrovni. Projekty spoločného výskumu spájajú zručnosti a kompetencie z viacerých disciplín, a sú tak cenným prínosom pre občanov Európy.

5.1.3. EHSV je presvedčený, že mnohé významné spoločenské výzvy sa dajú vyriešiť len na európskej úrovni a vyžadujú si spoločné úsilie viacerých subjektov nad rámec jednotlivých projektov spoločného výskumu. Podporuje preto koncepciu **cieľov**, ako je obsiahnutá v oznámení Komisie. EHSV uznáva, že spoločné ambiciózne ciele majú potenciál inšpirovať rôzne spoločenstvá, vrátane verejnosti, a vzbudiť v nich ochotu konať. Ciele by mali ponúkať perspektívu dlhodobého financovania v priebehu celého obdobia financovania programu Európsky horizont. Je nevyhnutné, aby sa ciele v prvom rade vnímali ako rozsiahle **výskumné ciele** a to aj v prípade, keď do svojich čiastkových projektov integrujú rôzne zainteresované subjekty. Na splnenie ambiciózných cieľov je potrebné pokryť celý inovačný reťazec a zahrnúť do nich výskumné činnosti na všetkých úrovniach technologickej pripravenosti. EHSV naliehavo žiada, aby sa nehovorilo len o koncepcii cieľov, ale aby sa na ich splnenie poskytli zodpovedajúce finančné prostriedky. Tieto ciele by mali byť dosiahnuteľné a zároveň hmatateľné.

5.1.4. Jednou zo silných stránok európskych rámcových programov v oblasti výskumu je ich hmatateľný celoeurópsky záväzok podporovať Európsky výskumný priestor otvorený všetkým členským štátom. Silnejšie **synergie** medzi budúcim rámcovým programom a štrukturálnymi fondmi by mohli podporiť túto otvorenosť. Jednou z hlavných politických výziev v nadchádzajúcich rokoch je účinnejšie preklenutie rozdielov medzi regiónmi a jedným z kľúčových prvkov môže byť účinné partnerstvo medzi výskumnými inštitúciami.

5.1.5. Jedným z dôležitých nástrojov v tejto súvislosti sú **hlavné iniciatívy FET**. Vyznačujú sa silným zameraním na rozvoj inovačných technológií. V tom spočíva ich jedinečná sila. Európa si musí sama umožniť realizovať rozsiahle a dlhodobé projekty, s ktorými sa síce spája určitá neistota, sú však tak inovatívne, ako aj zamerané na budúcnosť. Hlavné iniciatívy FET by sa preto mali jasne odlišiť od cieľov. Je nevyhnutné, aby **hlavné iniciatívy FET** v budúcnosti začínali podľa plánu a naďalej dostávali prioritné financovanie.

5.1.6. Jedným z úspechov, ktoré sa prostredníctvom rámcových programov dosiahli, je sprístupnenie **výskumnej infraštruktúry** v celej EÚ a mimo nej. Špičková výskumná infraštruktúra nepochybne priťahuje špičkových vedcov a veľmi často je práve vďaka prístupu k výskumnej infraštruktúre možné dosiahnuť prevratné výsledky. Výskumná infraštruktúra teda naliehavo potrebuje vyššie financovanie na európskej úrovni, nie zníženie podielu rozpočtu, ktoré Európska komisia stanovila vo svojom návrhu. Prioritou by malo byť zaistiť prístup k infraštruktúre pre používateľov z krajín EÚ13.

5.1.7. Ďalším kľúčom k posilneniu Európskeho výskumného priestoru a k vytvoreniu vplyvu, ktorý nie je možné dosiahnuť na úrovni jedného členského štátu, je podpora **mobility výskumných pracovníkov** prostredníctvom akcií Marie Curie-Sklodowskej. EHSV víta každú iniciatívu zameranú na podporu mobility výskumných pracovníkov pracujúcich v malých a stredných podnikoch. EHSV je však znepokojený javom úniku mozgov, ktorý by mohol byť dokonca posilnený financovaním mobility, a preto žiada, aby sa politiky EÚ a jednotlivých štátov zameriavali na vytvorenie adekvátnych a atraktívnych pracovných podmienok pre odborníkov s cieľom vyhnúť sa tomuto trendu, ktorý je z hľadiska dosiahnutia jednotnosti v rámci EÚ kontraproduktívny.

5.1.8. Treba poznamenať, že v mnohých členských štátoch si zainteresované subjekty z radov verejne financovaných akademických inštitúcií nesmú brať **pôžičky**. Európsky horizont by sa preto mal aj naďalej zameriavať na spolufinancovanie, a nie na poskytovanie pôžičiek.

5.1.9. EHSV sa pripája k požiadavke, aby členské štáty prijali nevyhnutné opatrenia na maximalizáciu svojich výdavkov na výskum a inovácie tak, aby dosiahli úroveň **3 %** hrubého domáceho produktu.

⁽⁸⁾ Spoločný výskum, ako sú projekty koncipované a realizované v rámci siete **Eureka**, s minimálne tromi partnermi z rôznych členských štátov umožňuje spojiť sily pri hľadaní riešenia výziev, ktoré nedokáže zvládnuť jedna krajina sama, a vytvára synergie v rámci výskumného prostredia EÚ, čím sa vytvára významná pridaná hodnota EÚ.

5.2. Výskum a inovácie prispievajúce k tvorbe nových trhov a súdržnosti v Európe

5.2.1. Ako sa zdôrazňuje v 7. **správě o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti**, výskum a inovácie sa v EÚ naďalej veľmi sústreďujú v obmedzenom počte regiónov. Dobré medziregionálne spojenia, vysoko kvalifikované pracovné sily a atraktívne podnikateľské prostredie v členských štátoch na severozápade EÚ umožnili zúročiť výskum a inovácie ako hmatateľnú hybnú silu na podporu hospodárskej konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti. V členských štátoch na východe a juhu EÚ je inovačná výkonnosť slabšia a regióny blízko centier inovácií, najmä hlavných miest, túto blízkosť nevyužívajú vo svoj prospech. Potrebne sú politické opatrenia, ktoré prepoja podniky, výskumné centrá a špecializované služby podnikom v jednotlivých regiónoch. EHSV sa domnieva, že kľúčom k dosiahnutiu tohto cieľa môže byť ďalšie zjednodušenie pravidiel štátnej pomoci, ktoré uľahčí bezproblémovú **kombináciu rôznych fondov**.

5.2.2. Výskumné a inovačné programy na obdobie po roku 2020 musia zohľadňovať hospodárske, sociálne a územné rozmery, ktorými sa vyznačujú regióny EÚ, a zabrániť implementácii univerzálnych stratégií. Tento prístup možno podporiť realizáciou stratégií založených na tzv. otvorenej inovácii. Pokiaľ ide o územný rozmer politiky v oblasti výskumu a inovácií, je dôležité vytvárať nové programy a priority, pričom sa zohľadnia hospodárske a sociálne aspekty územia, na ktorých sa bude činnosť vykonávať.

5.2.3. Politické opatrenia a programy v oblasti výskumu a inovácií po roku 2020 by mali sledovať rovnaké ciele ako model **hospodárstva pre spoločné blaho**, t. j. udržateľný hospodársky model orientovaný na sociálnu súdržnosť. Hospodárstvo pre spoločné blaho je procesom „sociálnej inovácie“ a pozitívneho podnikania vhodným na podporu a presadzovanie nových myšlienok, ktoré súčasne riešia sociálne potreby, vytvárajú nové sociálne vzťahy a posilňujú tvorbu hospodárskych hodnôt.

5.2.4. Napriek rozsiahlym záväzkom, ktoré sa prijali pri implementácii programov na roky 2014 – 2020, mal prístup MSP k príležitostiam rastu na základe inovácií len veľmi malý vplyv, pokiaľ ide o konkurencieschopnosť a vytváranie nových pracovných miest. Systém podpory výskumu a inovácií v niektorých regiónoch je stále veľmi zložitý, čo odrádza najmä malé a mikropodniky od účasti na projektoch EÚ. EHSV preto víta vytvorenie **Európskej rady pre inováciu**, vďaka čomu by mala urýchliť komercializácia a rozširovanie inovácií začínajúcimi podnikmi, ktoré vznikli na základe projektov Európskeho horizontu. EIC by sa mohla stať rýchlejšim mechanizmom na dokončenie posledných krokov a odstránenie inovačnej priepasti.

5.2.5. V záujme transformácie výskumných a inovačných príležitostí na faktory konkurencieschopnosti a hospodárskeho rozvoja je nevyhnutné podporovať **spoluprácu** MSP s inštitúciami pôsobiacimi v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, začínajúce podniky založené na prenose výskumu a inovácií, a činnosti v oblasti odborného vedenia a získavania finančných prostriedkov. EHSV sa domnieva, že je dôležité podporovať transfer a zúročovanie modelu „päťoritej špirály“⁽⁹⁾ na podporu partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom.

5.2.6. **MSP** by mohli byť lídrami z hľadiska otvorených sociálnych inovácií, pri ktorých má ľudské know-how o vytváraní sietí a schopnosť spolu tvoriť, navrhovať a inovovať zásadný význam pre úplné dosiahnutie sociálnej inovácie v celej Európe. Je potrebné podporovať vhodnú inovačnú politiku pre MSP a pokračovať v tom, čo sa už dosiahlo v rámci iniciatívy Eureka. Táto úloha by sa mohla zveriť konkrétne tým inštitúciami, ktoré môžu priamo podporovať MSP pri zapájaní sa do podnikateľskej činnosti a inovácií, ako napr. obchodným komorám.

5.2.7. Vzhľadom na zásadu subsidiarity a značné kapacity regiónov a členských štátov v oblasti podpory MSP však naliehavo zdôrazňuje, že je potrebné zamerať sa na európsky prínos. Tá môže spočívať v **podpore spolupráce** viac ako dvoch európskych aktérov v oblasti inovácie alebo v poskytovaní kapitálu inovátorom, ktorých nápady sú príliš riskantné na to, aby získali podporu na vnútroštátnej úrovni. Navyše zjednodušenie nástrojov, ktoré sa spomína vyššie, by malo viesť k vyššej účinnosti financovania. Malo by sa preto očakávať, že EIC bude vyžadovať menší podiel z rozpočtu programu Európsky horizont než finančné nástroje programu Horizont 2020, a nie značné navýšenie prostriedkov stanovené v návrhu Komisie. V programoch v oblasti výskumu a inovácií po roku 2020 by sa mali viac podporovať kvalitatívne aspekty cieľov.

5.2.8. „Inteligenciu“ sociálno-ekonomického systému nemožno merať len na základe kvantitatívnych ukazovateľov, ako sú napríklad výdavky na výskum a inovácie. Musia sa zohľadniť aj kvalitatívne ukazovatele, napríklad druh inovácií, výhody pre občiansku spoločnosť a počet novovytvorených pracovných miest. EHSV to preto víta.

⁽⁹⁾ *Quintuple Helix and how do knowledge, innovation and the environment relate to each other? A proposed framework for a trans-disciplinary analysis of sustainable development and social ecology*, International Journal of Social Ecology and Sustainable Development, zv. 1, č. 1, s. 41 – 69.

5.2.9. EHSV víta skutočnosť, že Komisia zahrnula do nového VFR prístupnosť ako „základnú podmienku“. Všetko európske a vnútroštátne financovanie výskumu a inovácie musí v plnej miere spĺňať kritériá prístupnosti, aby z výsledkov profitovali všetky sociálne skupiny vrátane ľudí so zdravotným postihnutím, ktorí predstavujú 15 % obyvateľstva EÚ.

V Bruseli 19. septembra 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
